

Motion till riksdagen

2012/13:So267

av Eva Olofsson m.fl. (V)

Mäns våld mot kvinnor och andra former av våld i nära relationer

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Mäns våld mot kvinnor	5
4	Politik mot mäns våld mot kvinnor	6
5	Livsvillkoren för kvinnor med skyddad identitet	7
6	Kommunernas ansvar för mäns våld mot kvinnor	7
7	Poliseskort av misshandlade kvinnor	9
8	Brist på bostäder för våldsutsatta kvinnor	9
9	Översyn av hyreslagens tillämpning	10
10	Utredning av dödligt våld mot kvinnor	10
10.1	Hedersrelaterat våld och förtryck som lett till självmord	11
10.2	Dödsfall som skett utomlands bör utredas	11
10.3	Försök till dråp och mord ska omfattas	12
10.4	Familjerådgivningen ska vara skyldig att lämna uppgifter	12
11	Kvinnojourerna	12
12	Undersökningar om mäns våld mot kvinnor	13
13	Hedersrelaterat våld och förtryck	14
14	Kriminalisering av tvångsäktenskap	15
15	Grupper av kvinnor som är särskilt utsatta	15
15.1	Våld mot äldre kvinnor	16
15.2	Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning	16
15.3	Våld mot missbrukande kvinnor	18
15.4	Våld mot papperslösa kvinnor	18
16	Tvåårsregeln i utlänningslagen	19
17	Familjevåldsenheter	20
18	Barnahus	20
19	Regionala centrum för kvinnofrid	21
20	Mäns våld i brottsstatistiken	21
21	Stärk sexköpslagen	22

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur tillsynen över kommunernas insatser för våldsutsatta kvinnor och barn som har bevittnat våld ska kunna förbättras inom ramen för en ny myndighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att erbjuda boenden till personer som utsatts för våld i nära relationer samt lägga fram förslag till lämpliga åtgärder.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över tillämpningen av hyreslagen när det gäller vräkningar av personer som misshandlats i lägenheten av en partner.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i hyreslagen så att skadegörelse i lägenheten i samband med misshandel inte ska innebära att hyresrätten förverkas.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att självmord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att dödsfall som har inträffat utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försök till dråp och mord ska omfattas av utredningsförfarandet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att familjerådgivningen ska vara skyldig att lämna de uppgifter som behövs för en utredning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen eller någon annan lämplig myndighet i uppdrag att kontinuerligt genomföra frågeundersökningar om förekomsten av mäns våld mot kvinnor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge i uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram riktlinjer för socialtjänstens arbete med mäns våld mot kvinnor, samkönat partnervåld och hedersrelaterat våld.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge i uppdrag till Länsstyrelsen i Östergötlands län att utreda hur samhällets stöd till personer som har brutit med sina familjer på grund av hedersrelaterat våld och förtryck kan förbättras och hur redan befintliga verksamheter kan förstärkas.²

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om skyddat boende för personer som utsatts för eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur situationen kan underlättas för våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska ingå en indikator om tillgänglighet för kvinnor med funktionsnedsättning i Socialstyrelsens öppna jämförelser av kommunernas insatser för våldsutsatta kvinnor.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att missbrukande kvinnor utsatta för mäns våld ska erbjudas behandling i könsseparerade grupper.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda utan uppehållstillstånd ska få nödvändigt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvinnors behov av skydd mot våld och sexuella övergrepp överordnas utlänningslagen.³
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvinnor som medverkar i brottsutredningar om våldsbrott eller sexuella övergrepp ska beviljas tillfälligt uppehållstillstånd.³
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk utbildning i genusmedveten asylprövning för handläggare på Migrationsverket.³
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av familjevåldsenheter över hela landet.⁴
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av regionala centrum för kvinnofrid i varje sjukvårdsregion.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla ett kodningssystem för brott där kvinnor över 15 år misshandlats och där könet på gärningsmannen och relationen mellan gärningsmannen och offret framgår.⁴
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra det straffbart att köpa sex utomlands.⁴

¹ Yrkandena 3 och 4 hänvisade till CU.

² Yrkande 11 hänvisat till AU.

³ Yrkandena 17–19 hänvisade till SfU.

⁴ Yrkandena 20, 22 och 23 hänvisade till JuU.

Fel! Okänt namn på

3 Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som berör många människors liv och vardag. År 2011 anmäldes över 30 000 fall av misshandel, fler än 4 100 våldtäkter, nära 80 mord och dråp samt 200 försök till mord eller dråp mot kvinnor över 15 år (Brottsförebyggande rådet, Brå). Under 2000-talet har antalet anmälningar av misshandelsbrott mot kvinnor ökat med 46 procent. Ökningen beror delvis på att kvinnors benägenhet att anmäla har ökat, men det finns även mycket som tyder på att det faktiska våldet mot kvinnor ökar (Diesen och Diesen, Övergrepp mot kvinnor och barn, 2009, Brå 2008:25). Mörkertalet beräknas vara mycket stort. Brå uppskattar att endast 20 procent av alla brott leder till polisanmälan (Brå 2008:25).

Brottsstatistiken visar att de kvinnor som utsätts för våldsbrott ofta är bekanta med eller har en nära relation till den som utpekats som gärningsman. År 2011 begicks 59 procent av de anmälda brotten inomhus av en bekant till kvinnan. Att våldet ofta utövas inom hemmets fyra väggar är en av förklaringarna till det stora mörkertalet. Varje år dödas dessutom i medeltal 17 kvinnor av en närstående man.

Undersökningen Slagen Dam (2001) visar bl.a. att 25 procent, eller var fjärde kvinna, upplevt fysiskt våld från någon man efter sin 15 årsdag. 56 procent av alla kvinnor har trakasserats sexuellt. Enligt undersökningen har totalt sett 46 procent, alltså nästan hälften av alla svenska kvinnor, erfarenheter av någon form av våld från en man efter sin 15-årsdag. Omfångsundersökningar som gjorts i andra länder bl.a. Kanada, Finland och Norge visar på liknande siffror (Diesen, 2009).

Även män kan självklart utsättas för våld i en relation. Det våld som närstående män riktar mot kvinnor är dock oftare upprepat, grövre och leder till fler negativa konsekvenser för den drabbade än det våld som drabbar män i en (heterosexuell) relation. Män rapporterar oftare att de utsatts för trakasserier i form av telefonsamtal, sms m.m. än för hot och våld.

Särskilt utsatta för mäns våld är unga kvinnor och ensamstående kvinnor med barn. Relationsvåldet begränsar dessutom kvinnors livsutrymme mer på så sätt att kvinnor oftare än män väljer att avstå från vissa aktiviteter på grund av rädsla för att bli utsatt för våld (Brå rapport 2009:12, Våld mot kvinnor och män i nära relationer). Eftersom mäns våld mot kvinnor är vanligt förekommande och ofta grovt och upprepat krävs särskilda åtgärder för att minska våldet.

Det finns olika sätt att analysera och förklara mäns våld mot kvinnor. Förklaringar på individnivå där män antas vara våldsamma p.g.a. social utsatthet, alkoholmissbruk, psykisk sjukdom eller "integrationsproblem" tenderar att förminska problemet. Kulturella förklaringar tar också fasta på det annorlunda och lyfts fram endast när det gäller icke-svenska eller icke-västerländska kulturer. Vi ser att mäns våld i grunden beror på den ojämlika fördelningen av makt mellan könen i samhället. Denna skeva maktfördelning underlättar för enskilda män att bruka våld mot kvinnor. Arbetet för att stoppa våldet och ge våldsutsatta skydd och stöd måste därför ske utifrån insikten om att våldet har

sina rötter i den rådande samhällsstrukturen där män är överordnade och kvinnor underordnade. Därmed inte sagt att förklaringar på individnivå inte kan bidra till kunskapen om våldsutövandet. Men vi anser inte att den huvudsakliga orsaken till våldet är att det är enskilda individer som har problem.

Vi behöver se och ändra samhällsstrukturerna för att kunna lösa problemet med mäns våld mot kvinnor. Att söka särskilda förklaringar som bortser från den manliga maktens inverkan på samhället och de relationer mellan män och kvinnor som existerar i vårt samhälle vore ett ödesdigert misstag. Grunden för kvinnoförtryck är inte specifikt för vissa kulturer eller vissa traditioner. Våldet som drabbar kvinnor finns runt omkring oss, i vardagen. Och i de värsta fallen leder detta våld till nya tragedier och nya rubriker som förmörkar vår tillvaro.

I vårt arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor får inte kvinnor och män som utsatts för partnervåld i samkönade relationer hamna i skymundan. Detsamma gäller kvinnor och män som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. Partnervåld i samkönade relationer liksom hedersrelaterat våld och förtryck är, på samma sätt som gäller i diskussionen om mäns våld mot kvinnor i stort, ett uttryck för föreställningar om kön och sexualitet kopplade till känslor av makt och kontroll hos den som utövar våldet.

4 Politik mot mäns våld mot kvinnor

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (skr. 2007/08:39) och har även vidtagit en del konkreta åtgärder. Detta är både nödvändigt och lovvärt. Regeringen väljer dock att förklara våldet utifrån ett individperspektiv.

Vänsterpartiet anser att det är svårt att ta ett samlat grepp på problemet om den grundläggande analysen av våldet saknas. Vår feministiska förståelse av våldet har till stor del utvecklats ur kvinnojourernas praktiska arbete med kvinnor som utsatts för mäns våld. Den svenska och internationella forskningen på området understryker våldets strukturella förankring och stöder därmed indirekt kvinnojourernas kunskap. Tillsammans utgör detta en stark grund för en feministisk utgångspunkt i frågan.

Förutom att regeringen i sin handlingsplan helt bortser från de strukturella orsakerna till mäns våld mot kvinnor finns det en rad andra åtgärder som dessvärre är bristfälliga. Många av regeringens insatser är vagt beskrivna och saknar konkretion. Regeringen visar heller inga ambitioner att institutionalisera åtgärderna mot mäns våld mot kvinnor, vilket går i motsatt riktning mot tillgänglig kunskap på området som visar att organisationsformer och institutionella strukturer är avgörande för arbetet med att bekämpa det allvarliga

Fel! Okänt namn på

samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor och barn utgör. Konsekvensen blir att helhetsperspektivet och de långsiktiga lösningarna uteblir.

En utvärdering av handlingsplanen (Brå rapport 2010:4) visar att den brister när det gäller förebyggande åtgärder med fokus på att förhindra män från att slå. Vidare är det få åtgärder i handlingsplanen som är av lagstiftande karaktär. Delrapporten visar även att regeringens handlingsplan saknar en samlad strategi för hur de olika projekten och satsningarna som kommit till stånd via handlingsplanen ska kunna bidra till en bättre samlad kunskap om vilka arbetsätt och metoder som är mest effektiva för att förebygga mäns våld mot kvinnor och hedersreleterat våld och förtryck samt att stödja de utsatta. Erfarenheterna från de tillfälliga projekten genererar inte någon generell kunskap eftersom det saknas krav på utvärderingar och uppföljningar. Lokala utvärderingar av projekten krävs dock för att Socialstyrelsen ska kunna uppfylla sina uppdrag att utvärdera, göra forskningssammanställningar och utveckla arbetsmetoder.

5 Livsvillkoren för kvinnor med skyddad identitet

Många av de problem som drabbar våldsutsatta kvinnor och barn är komplexa. Detta gäller särskilt de kvinnor och barn som tvingas leva under skyddad identitet. I motionen Livsvillkor för kvinnor med skyddad identitet m.m. 2012/13:Ju219 föreslår Vänsterpartiet därför en översyn av livsvillkoren för de kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter i syfte att förbättra deras situation samt att en utvärdering ska göras av bestämmelserna från 2011 om att kontaktförbud kan kombineras med fotboja.

6 Kommunernas ansvar för mäns våld mot kvinnor

En kvinna som har utsatts för våld eller hot om våld från en närstående man måste få möjlighet till hjälp från samhället. Även barn som bevittnat våld behöver skydd och stöd. Kommunen har det övergripande ansvaret för att alla som vistas där får den hjälp och det stöd de behöver. Enligt 5 kap. 11 § andra stycket socialtjänstlagen ska socialnämnden särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Hjälpen kan omfatta plats på skyddat boende, juridisk rådgivning, riskbedömningsamtal och stödsamtal. Omfattningen av stödet varierar dock mellan olika kommuner.

Nästan alla kommuner kan numera erbjuda såväl råd och stöd som skyddat boende till våldsutsatta kvinnor enligt Socialstyrelsens nationella jämförelse från 2012 av kommunernas förutsättningar att hjälpa kvinnor som utsatts för

Fel! Okänt namn på

våld i nära relationer och barn som bevittnat våld. Det är en klar förbättring. För fyra år sedan var det t.ex. endast hälften av kommunerna i Stockholms län som hade kvinnofridssamordnare och aktuella handlingsplaner enligt en kartläggning av länsstyrelsen.

Men att 98 procent av kommunerna själva uppger att de erbjuder både stöd och skyddat boende innebär inte att insatserna är tillräckliga. De brister som, enligt Socialstyrelsen, fortfarande finns är allvarliga. Det gäller särskilt den systematiska uppföljningen av kommunernas insatser, som i många fall är dålig och t.o.m. helt obefintlig i en del kommuner. Endast en tredjedel av kommunerna har t.ex. inventerat antalet drabbade under 2011. För att kunna planera verksamheten, fördela resurser och genomföra insatserna borde det vara en självklarhet att ta reda på vilket behov som finns. Den dåliga planeringen blev uppenbar under sommaren 2012 när det fanns kommuner som på grund av dålig semesterplanering sköt över hela ansvaret för skydd av kvinnor på frivilliga krafter, trots att det är välkänt att anmälningarna om våld mot kvinnor ökar under sommarmånaderna.

Ytterligare en brist är att det saknas tillräckligt tydliga instruktioner och rutiner för hur socialtjänstens personal ska agera om en kvinna utsätts, eller det finns indikationer på att hon har utsatts, för våld. Många av socialtjänsterna saknar också ett barnperspektiv, vilket kan leda till att man inte utreder barns behov i tillräckligt hög utsträckning. Ytterligare en problematik är att det alltför ofta saknas kunskap för att möta frågor rörande våld i samkönade relationer. Det finns också stort behov av kompetensutveckling som inte tillgodoses i många kommuner.

Trots att tillsynen av socialtjänsten sedan 2010 sker på nationell nivå genom Socialstyrelsen är skillnaden mellan kommunernas arbete för att ge stöd till våldsutsatta kvinnor och barn som har bevittnat våld fortfarande väldigt stort. Socialstyrelsens tillsynsverksamhet har emellertid inte fungerat tillfredsställande och har fått kritik av Statskontoret, bl.a. har ärenden samlats på hög utan att avgöras. Regeringen fortsätter därför på det spår som slogs fast i utredningen om tillsynen inom socialtjänsten (SOU 2007:82) och har inlett ett arbete för att skapa en ny tillsynsmyndighet. Enligt promemorian Inspektionen för vård och omsorg – en ny myndighet för hälso- och sjukvård och socialtjänst (Ds 2012:20) ska denna myndighet vara på plats den 1 juni 2013, men något konkret förslag har inte syns till än.

Regeringen har dock inte gjort någon analys av hur en ny myndighetsstruktur kommer att påverka tillsynen av stödet för kvinnor som har utsatts för våld. Vänsterpartiet anser att tillsynen är en ingrediens för att kartlägga vad som brister i kommunerna för att kunna rätta till problemen och öka likvärdigheten. Dessa frågor riskerar dock att komma i skymundan när den nya tillsynsmyndigheten ska sjasättas eftersom andra områden inom vården och omsorgen berör så många fler människor och därför kommer att bli prioriterade. Därför bör den särskilda utredaren som ska förbereda och genomföra bildandet av den nya tillsynsmyndigheten (dir. 2012:67) få ett tilläggsdirektiv att noga analysera hur tillsynen över kommunernas insatser för våldsutsatta kvinnor och barn som har bevittnat våld ska kunna förbättras inom ramen för

Fel! Okänt namn på

en ny myndighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Poliseskort av misshandlade kvinnor

Kvinnor som misshandlas av en närstående ser ofta ingen annan utväg än att akut fly från sitt eget hem. Det är vanligt att kvinnor med barn bara hinner få med sig en väska med tillhörigheter innan de söker skydd på en kvinnojour eller någon annanstans. Att komma tillbaka till hemmet och hämta kläder och annat nödvändigt är ofta inte möjligt för den utsatta kvinnan. I vår motion 2012/13:Ju201 Poliseskort av misshandlade kvinnor, föreslår vi därför att kvinnor som tvingats fly från eller som har lämnat en närstående man, och känner fruktan för våld eller hot om våld från honom, ska ges laglig rätt att återvända till sitt hem för att hämta sina och eventuella barns personliga tillhörigheter i skydd av polis.

8 Brist på bostäder för våldsutsatta kvinnor

Den som utsätts för våld i en nära relation får i många fall problem med sitt boende. Dels kan den våldsutsatta bli utslängd från sin partners lägenhet, dels kan hon tvingas fly för att undkomma våldet. I många kommuner är det i praktiken kvinnojouren som står för insatser när det gäller skyddat boende till utsatta kvinnor och barn.

Enligt Socialstyrelsens öppna jämförelse kan nästan alla kommuner erbjuda skyddat boende. Vanligtvis finns det akut skyddat boende i kommunerna men problemet uppstår när kvinnan ska lämna juren och behöver en egen bostad. I stället blir kvinnorna kvar längre än de behöver på juren eller tvingas hålla tillgodo med otrygga tillfälliga bostäder. Problemet med att kommunerna många gånger inte kan erbjuda våldsutsatta kvinnor ett lämpligt boende handlar till stor del om den generella bristen på bostäder.

Den av regeringen initierade utförsäljningen av allmännyttan som pågår främst i storstadsområdena gör inte saken bättre. Att det byggs bra lägenheter till rimliga priser är en grundläggande förutsättning för att kommunerna ska kunna ta sitt ansvar för våldsutsatta kvinnors och barns boende. Kommunerna måste också bli bättre på att samarbeta över gränserna när det gäller boendefrågan, t.ex. genom att bilda resurspooler med boenden för de personer som utsätts för våld i nära relationer. Ett akut problem i sammanhanget är bristen på skyddade boenden för män som behöver stöd på grund av våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld.

Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en samlad översyn av kommunernas möjligheter att efter tiden på skyddat boende erbjuda bostad till personer som utsätts för våld i nära relationer samt lägga

fram förslag på lämpliga åtgärder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Översyn av hyreslagens tillämpning

Regler om hyresgästers rättigheter och skyldigheter finns i 12 kap. jordabalken, den s.k. hyreslagen. Hyresgästen har ett aktsamhetskrav, eller med andra ord en vårdplikt, när han eller hon använder lägenheten. Vårdplikten innebär att hyresgästen är skyldig att ersätta skador som uppstår genom hans eller hennes vållande. Ett exempel på vållande kan vara om hyresgästen bryter mot de förhållningsregler som finns, t.ex. skyldigheten att anmäla en skada till hyresvärden. Hyresgästen är skyldig att ersätta alla skador som han eller hon eller någon annan som är på besök orsakar (12 kap. 24 § JB). Hyresgästens försummande av vårdplikten kan leda till vräkning.

Det förekommer att kvinnor som misshandlats av sin partner blivit vräkta från sina hyresrätter med motiveringen att de försummat sin vårdplikt till följd av att mannen slagit sönder inredning i lägenheten. Det är inte acceptabelt att ett brottsoffer ska behöva bli vräkt från sin bostad till följd av att hon eller han blivit misshandlad och i samband med det fått lägenheten sönderslagen av sin våldsamma partner.

Regeringen bör därför se över hyreslagens tillämpning när det gäller vräkningar av personer som misshandlats i lägenheten av en partner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill införa ett skydd för brottsoffer i hyreslagen. Att en annan person slagit sönder lägenheten i samband med att lägenhetsinnehavaren blivit misshandlad ska inte vara grund för hyresrättens förverkande. Regeringen bör återkomma med ett förslag till ändring i hyreslagen enligt ovanstående. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Utredning av dödligt våld mot kvinnor

Forskning visar att en kvinna löper störst risk att utsättas för våld av en man hon har en relation med när hon vill lämna honom. Gränsen mellan att bli svårt misshandlad och dödad är hårfin, vilket de senaste årens många tragedier där kvinnor mördats av pojkvänner, sambor eller makar vittnar om. Enligt Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport Dödligt våld mot kvinnor i nära relationer (2001:11) kände 84 procent av kvinnorna som föll offer för dödligt våld gärningsmannen. I knappt hälften av fallen hade den dödade kvinnan haft en nära relation till den våldsutövande mannen. Det är ett stort misslyckande när samhället inte lyckas stoppa våldet och ge utsatta kvinnor skydd och hjälp.

Vänsterpartiet har under flera års tid lagt fram förslag i riksdagen om att tillsätta en haverikommission som ska se över varje fall där en kvinna mör-

Fel! Okänt namn på

dats eller misshandlats till döds av en närstående man. En liknande lagstiftning infördes 2007 när det gäller barn som dödas av närstående. Därför är det mycket glädjande att riksdagen har beslutat att även dödligt våld mellan närstående vuxna ska utredas. Syftet med utredningsverksamheten ska vara att ge underlag för förslag till åtgärder som förebygger att kvinnor och män utsätts för våld eller andra övergrepp av närstående eller tidigare närstående personer. Alla fall av dödligt våld omfattas, oavsett kön på offer eller förövare. Det är vi positiva till eftersom utredningarna då även kommer att omfatta dödligt våld i t.ex. samkönade relationer och dödligt våld som utförts av nära familjemedlemmar i ett hedersrelaterat sammanhang. Det förekommer även att män utsätts för dödligt våld av kvinnor, även om det är ovanligt. Sammantaget är vi nöjda med riksdagens beslut men har några förslag till ytterligare förbättringar.

10.1 Hedersrelaterat våld och förtryck som lett till självmord

Självmord till följd av psykisk misshandel av en närstående omfattas inte av utredningssystemet. Vi har förståelse för argumentet att bedömningen av om självmord har begåtts med anledning av brott riskerar att bli både godtycklig och svår. Vi anser ändå att självmord där det finns misstanke om att dödsfallet föregåtts av hot och påtryckningar av hedersrelaterad karaktär ska ingå. Vi delar Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbunds (SKR) inställning att utredningsmyndigheten annars riskerar att missa fall med s.k. balkongflickor som efter svår psykisk misshandel tagit sina liv. Det är mycket angeläget att åtgärder tas fram för att bekämpa denna grova form av hedersrelaterat våld. Därför bör regeringen återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att självmord som misstänks ha genomförts efter hot och påtryckningar i en hedersrelaterad kontext ska omfattas av utredningsförfarandet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10.2 Dödsfall som skett utomlands bör utredas

Dödsfall som skett utomlands får utredas om personen vid dödsfallet var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Det är inte bra att frivilligheten blir huvudregel när det gäller utredningar av dödsfall som skett utomlands. Vi anser att lagförslaget ska formuleras starkare. Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att dödsfall som skett utomlands bör omfattas av utredningsförfarandet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10.3 Försök till dråp och mord ska omfattas

Vi anser vidare att även fall där offret överlevt försök till dråp eller mord ska utredas. Detta ger utredningsmyndigheten ett bredare underlag för att komma med förslag på åtgärder för att bekämpa våld mellan närstående. Eftersom mäns våld mot kvinnor är ett så omfattande och allvarligt samhällsproblem är det extra viktigt att lyssna på de kvinnor som faktiskt utsatts för det grövsta våldet.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att försök till dråp och mord ska omfattas av utredningsförfarandet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10.4 Familjerådgivningen ska vara skyldig att lämna uppgifter

Familjerådgivningen har undantagits från de myndigheter och yrkesverkssamma som på utredningsmyndighetens begäran ska lämna uppgifter till utredning av dödsfall. Motivet till detta beslut är att sekretessen är absolut inom familjerådgivningen och att den speciella förtroendesituationen väger tyngre än nyttan av att få ut uppgifter som är väsentliga för utredningen. Vi delar inte den uppfattningen utan anser att intresset av att hitta åtgärder för att stoppa mäns dödliga våld mot kvinnor väger tyngre. Hela utredningssystemet skulle stärkas om även familjerådgivningen blir skyldiga att lämna uppgifter eftersom de kan lämna information som är väsentlig för utredningarna.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att familjerådgivningen ska vara skyldig att lämna de uppgifter som behövs för en utredning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Kvinnojourerna

Genom kvinnors ideella frivilligarbete i jourerna kan brottsoffer få relevant hjälp trots att samhällets insatser brister. Kvinnojourernas styrka ligger i att de är skapade av kvinnor för kvinnor. Det är en frizon där ingen ifrågasätter kvinnors och barns upplevelser av våld. Tjej- och kvinnojourerna spelar också en central roll när det gäller att synliggöra och sprida kunskap om våldets mekanismer och konsekvenser. Trots att företrädare för polis, socialtjänst och sjukvård själva anser att de lokala kvinnojourerna ger ett mer heltäckande stöd till utsatta kvinnor än vad de själva kan erbjuda existerar jourerna fortfarande under osäkra förhållanden.

I dag finns det kvinnojourer i ungefär hälften av landets kommuner och antalet kvinnor som söker hjälp ökar stadigt. Samtidigt ökar antalet förfrågningar från kommun, polis och skola; i fjol med nästan 30 procent. Det blir dock allt svårare för kvinnor som drabbas av våld att få plats på ett skyddat boende

Fel! Okänt namn på

och antalet kvinnor som avvisats har ökat. Detta visar att det behövs mer resurser till kvinnojourerna.

Regeringen har tillfört kommunerna utvecklingsmedel i syfte att förstärka kvinnojoursverksamheten och kvalitetsutveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och barn på lokal nivå. Detta är lovvärt men långtifrån tillräckligt. Fredrik Reinfeldt har ännu inte infriat sitt löfte från 2011 om att resurserna till kvinnojourerna ska öka. Därför är det fortfarande svårt för kvinnojourerna att göra långsiktiga planeringar för sin verksamhet. Kvinnojourerna behöver kontinuerlig finansiering för att kunna bedriva ett fungerande arbete på lång sikt. I dag drivs verksamheten i projektform och är beroende av tillfälliga satsningar. Mycket av jourernas tid går åt till att ansöka om nya projektpengar. Enligt Riksorganisationen för tjej- och kvinnojourer i Sverige (ROKS) är många av deras medlemsjourer beroende av projektbidrag från olika myndigheter och privata stiftelser för att finansiera sin löpande grundverksamhet. Men myndigheter (t.ex. länsstyrelserna) som fördelar utvecklingsmedel eftersöker ofta nyskapande projekt medan många tjej- och kvinnojourer saknar medel för att garantera kontinuitet i den grundläggande jourverksamheten.

För att ge kvinnojourer runtom i landet goda förutsättningar vill vi införa ett stabilt statligt grundstöd. Det ska fördelas efter hur många som bor i området där juren finns och beviljas för tre år i taget. Där det saknas en kvinnojour gör pengarna det möjligt att bygga upp en ny. Både ideella och kommunala kvinnojourer får del av stödet som ska vara förutsägbart och långsiktigt. Vi satsar 200 miljoner kronor om året på det nya stödet i vår motion för utgiftsområde 9, 2012/13:So489. För att få del av pengarna ska det finnas kompetens och erfarenhet vad gäller kvinnofridsfrågor. Det ska finnas barnkompetens samt ett skyddat boende med hög säkerhet och god tillgänglighet.

12 Undersökningar om mäns våld mot kvinnor

För att kunna se om genomförda åtgärder och insatser för att stoppa mäns våld mot kvinnor fått avsedd effekt bör undersökningar av våldsförekomsten genomföras kontinuerligt. I Finland och Danmark har t.ex. frågeundersökningar som direkt fokuserat på mäns våld mot kvinnor genomförts vid flera tillfällen (Brå:s rapport 2009:12). Sådana serier av undersökningar saknas dock i Sverige, vilket är en stor brist.

Därför bör regeringen ge Socialstyrelsen eller annan lämplig myndighet i uppdrag att kontinuerligt genomföra frågeundersökningar om förekomsten av mäns våld mot kvinnor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck har, liksom mäns våld mot kvinnor i övrigt, generellt sin grund i kön, sexualitet, makt och kulturella föreställningar om dessa företeelser. Det hedersrelaterade systemet är komplext och innehåller en rad förtryckande former av strukturell och organiserad karaktär (Hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms stad 2009).

Mörkertalet när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck antas vara stort. Främst är det flickor och unga kvinnor som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck, men även pojkar och unga män blir utsatta. Om flickor som är utsatta offentliggör sin historia genom ett besök hos socialtjänsten kan det innebära ytterligare våld och hot. Därför väljer många unga flickor att söka hjälp på annat sätt (Om våld i hederns namn. Länsstyrelsen Östergötland, 2008). Hbt-personer är en grupp som särskilt riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms stad 2009 visar att en av tio flickor i Stockholm lever med hedersrelaterat förtryck i hemmet. Kartläggningen visar att var tionde 15-årig flicka i Stockholm och 4 procent av pojkarna lever med hedersrelaterade problem som begränsar deras liv. Hedersrelaterade problem var den grundläggande orsaken för mer än hälften av alla flickor som under 2006 omhändertogs enligt lagen om vård av unga (LVU § 2).

Enligt rapporten är socialtjänstens arbete med kvinnor och ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck undermåligt. Bristen på strukturerade och evidensbaserade metoder för t.ex. riskbedömning eller ren okunskap om hur sådana metoder ska användas gör att utsatta personer får ett rättsosäkert och godtyckligt stöd. Då socialtjänsten verkar ha halkat efter andra aktörer i samhället rent kunskapsmässigt rekommenderas en satsning på kompetensutveckling för socialtjänsten.

Regeringen nämner i sin handlingsplan (skr. 2007/08:39) att det är angeläget att länsstyrelserna fortsätter satsningen på åtgärder för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet är att samordna myndigheternas arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck med det generella arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor.

Vänsterpartiet anser att syftet är gott men att fler åtgärder bör sättas in för att bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket. I dag saknar kommunerna riktlinjer för sitt arbete med personer som utsatts för hedersrelaterat våld, och myndigheternas insatser saknar samordning vilket undersökningen från Stockholm tydligt visar. Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram riktlinjer för socialtjänstens arbete med mäns våld mot kvinnor, samkönat partnervåld och hedersrelaterat våld. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt regeringens handlingsplan (skr. 2007/08:167) ska Länsstyrelsen i Östergötlands län utöver sitt regionala uppdrag lämna stöd till insatser på nationell eller länsövergripande nivå mot hedersrelaterat våld och förtryck. Vi anser dock att regeringens uppdrag inte är tillräckligt specifikt. De kvinnor,

Fel! Okänt namn på

flickor och pojkar som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har ofta komplexa problem och behov av ett långvarigt stöd från samhället. För att komma bort från våldet och hotet tvingas de inte sällan bryta helt med sina familjer. Att flytta till en ny ort utan att kunna upprätthålla kontakt med vänner och familj kan leda till stor utsatthet och isolering.

Regeringen bör därför ge Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppdrag att utreda hur samhällets stöd till personer som har brutit med sina familjer på grund av hedersrelaterat våld och förtryck kan förbättras och hur stödet till redan befintliga verksamheter kan förstärkas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet menar vidare att stödet till skyddade boenden måste utökas. Tillgång till skyddat boende ska finnas i alla kommuner. De specifika behov som kvinnor och ungdomar som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld har måste beaktas i detta sammanhang. Det kan t.ex. handla om specifika krav av säkerhetsskäl som särskilt gör sig gällande i samband med hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen bör mot bakgrund av detta återkomma med förslag om skyddat boende för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14 Kriminalisering av tvångsäktenskap

Alla har rätt att välja om och vem de ska gifta sig med. Barn ska inte kunna ingå äktenskap. Trots det är det alltför många kvinnor och flickor som lever i äktenskap som de tvingats in i av sina föräldrar. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen motionerat om att förändra lagstiftningen så att det blir straffbart för föräldrar att arrangera äktenskap för sina minderåriga barn samt att dispensmöjligheten i äktenskapsbalken när det gäller äktenskap för barn under 18 år tas bort. Utredningen om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap har nyligen lämnat sitt slutbetänkande Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap (SOU 2012:35) med förslag som tillgodoser våra krav. Vi förutsätter att regeringen bereder dessa förslag så fort som möjligt och snarast lämnar en proposition till riksdagen, och vi väljer därför att inte lägga fram några förslag som rör tvångsäktenskap i denna motion.

15 Grupper av kvinnor som är särskilt utsatta

Vissa grupper av kvinnor är särskilt utsatta för våld i nära relationer på grund av olika individuella omständigheter och myndigheternas brist på kompetens. Om en kvinna som missbrukar eller har en funktionsnedsättning har utsatts för våld av en närstående man är risken stor att socialtjänsten eller vården bara ”ser” missbruket eller funktionsnedsättningen. Våld mot äldre kvinnor

som gett fysiska skador kan ofta tolkas som åldersrelaterade, t.ex. fallskador, armbrott och frakturer. Våld i samkönade relationer osynliggörs ofta, se ovan. Lesbiska kvinnor känner sig t.ex. inte alltid välkomna till kvinnojourerna och det kan vara svårt att erbjuda kvinnan trygghet om juren inte har kunskap om att ”väninnan” som följer med kan vara förövaren.

15.1 Våld mot äldre kvinnor

Våld mot äldre kvinnor och män osynliggörs i stor utsträckning. Detta trots att äldre i flera avseenden är en extra utsatt grupp när det gäller vissa typer av våld. Både äldre kvinnor och äldre män utsätts för våld, men våldet som riktas mot äldre kvinnor är mer upprepat och av ett allvarligare slag än det som drabbar äldre män (se Brottsoffermyndighetens omfångsundersökning Ofrid – Våld mot äldre kvinnor och män, 2001). Mäns sexuella våld drabbar även äldre kvinnor, vilket ofta osynliggörs.

Rapporter från såväl Socialstyrelsen som Brottsoffermyndigheten visar att våld mot äldre kvinnor förekommer i en sådan omfattning att det är att betrakta som ett folkhälsoproblem. Trots det riktas ingen av de 56 åtgärderna i regeringens handlingsplan när det gäller mäns våld mot kvinnor speciellt till äldre kvinnor som utsätts för mäns våld. Dessvärre är kunskapen om mäns våld mot äldre kvinnor bristfällig, bl.a. inom vård och omsorgsverksamheter.

Resultatet som går igen i många studier är att äldre människor uppfyller flera allmänna riskfaktorer för våldsutsatthet: små nätverk och svag social kontroll; stort beroende av andra och låg sannolikhet för vedergällning eller motangrepp. Särskilt utsatta äldre, som demenssjuka, löper en förhöjd risk att utsättas för våld och bara en liten del av våldet upptäcks. Följderna av våldet som blåmärken, skrapsår, benbrott kan hänvisas till att den äldre skadat sig själv genom fallolyckor. Det som är mest osynliggjort när det gäller våld mot äldre är närstående mäns våld mot äldre kvinnor. Många har svårt att tänka sig att pappa eller farfar utsätter mamma eller farmor för våld.

Män som under ett långt liv har utsatt kvinnor för våld slutar inte med det efter 65 års ålder. Tystnaden och osynliggörande kring våld mot äldre måste brytas. Mäns våld mot äldre kvinnor behöver särskilt lyftas fram. Vi föreslår i motion 2012/13:So489 att en nationell handlingsplan tas fram för att öka kunskaperna kring och systematiskt motverka våld mot äldre. För att ytterligare öka kunskaperna om våld mot äldre kvinnor och män föreslår vi att avsnitt om våld mot äldre införs i grund- och fortutbildningar för yrkesverksamma som möter äldre. Vi avsätter i vår motion 2012/13:So489 pengar till kommunerna för att de ska öka kunskaperna bland hela äldreomsorgens personal om våld mot äldre med ett tydligt könsperspektiv.

15.2 Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor uppmanar i sin rapport från 2008 Sverige att anstränga sig ytterligare för att bekämpa våldet

Fel! Okänt namn på

mot kvinnor med funktionsnedsättning. Kommittén beklagar bl.a. att det saknas uppgifter om våldet mot denna grupp av kvinnor och att de utsätts för diskriminering när det gäller skydd mot våld. Utredningsinstitutet Handu kom i maj 2007 med en rapport om omfattningen av mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning.

Rapporten visade att kvinnor med funktionsnedsättning i allmänhet utsätts för mäns våld i ungefär lika hög grad som kvinnor utan funktionsnedsättning. Det fanns dock vissa skillnader. Det var vanligare att kvinnor med funktionsnedsättning blev kallade nedsättande saker och att männen fick dem att känna sig underlägsna.

När det gäller kvinnor med måttlig eller lindrig intellektuell funktionsnedsättning verkar deras situation vara särskilt bekymmersam. En fjärdedel av kvinnorna som lever i ett förhållande uppger att deras nuvarande partner är våldsamt mot dem och en tredjedel hade blivit slagna innan de fyllt 15 år. En av fem kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning har försökt ta sitt liv.

Enligt en undersökning från Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) har 70 procent av de kvinnor som kommer i kontakt med psykiatrin någon gång varit utsatta för fysiska eller sexuella övergrepp. Även Socialstyrelsen har i undersökningen av våld mot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning (2005) visat på att denna grupp av kvinnor är mer utsatta för våld än andra kvinnor.

Jämförelser tyder på att dessa kvinnor även utsätts för sexuellt våld i högre utsträckning än kvinnor utan psykisk funktionsnedsättning. Samtidigt konstateras att kunskapen och medvetenheten om problemen är starkt begränsade, vilket leder till att kvinnornas behov ofta förbises. Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning kan vara särskilt svårt för omgivningen att upptäcka eftersom kvinnan ofta är beroende av förövaren när det gäller dagliga behov som mat, sömn och hygien.

Det kan även vara förövaren som bistår kvinnan när det gäller kommunikation med omvärlden, i kontakter med myndigheter, skola, vänner osv. En kvinna med en funktionsnedsättning kan även ha svårt att själv skaffa hjälp för att komma ur en relation med en våldsamt man.

Enligt Socialstyrelsen saknar många kvinnojourer möjlighet att ta emot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning. Alla jourer är heller inte fysiskt tillgängliga. Detta trots att dessa kvinnor precis som kvinnor utan funktionsnedsättningar ofta måste fly från sina hem vid misshandel i en nära relation.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt gjorde i december 2007 en undersökning om huruvida kommunerna i Västra Götaland i sina handlingsplaner gällande mäns våld mot kvinnor hade med ett aktivt arbete när det gällde stöd till kvinnor med funktionsnedsättning som utsätts för våld. Resultatet var nedslående. Sammanfattningsvis kan sägas att Västra Götalands kommuner inte alls arbetade med frågan om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Det fanns dock en klar vilja att ändra på detta.

Kommunerna måste ta sitt ansvar för att tillgodose kompetent stöd till samtliga våldsutsatta kvinnor som söker hjälp. De måste utbilda socialtjänstens personal, men också personal som arbetar med personer med funktionsnedsättningar och äldre. Kunskapen om mäns våld mot kvinnor måste förbättra

ras rejält, inte minst gäller det kunskap för att förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättningar.

Ofta kan själva funktionsnedsättningen försvåra för den våldsutsatta kvinnan i hennes kontakt med rättsväsendet. Det handlar om kommunikations- och samarbetssvårigheter, men dessvärre även om hur kvinnans trovärdighet bedöms. Mot bakgrund av den extremt svåra situation som dessa kvinnor befinner sig i, bör därför frågan om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning belysas i en utredning. Utredningen bör komma med konkreta förslag på hur situationen för kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för mäns våld kan underlättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att kvinnor med funktionsnedsättning som flyr eller slängs ut från sitt hem ska ha samma möjlighet till plats på skyddat boende måste det finnas boenden som är tillgänglighetsanpassade. Ett första steg är att Socialstyrelsen inför en ny indikator om de skyddade boendenas tillgänglighet för kvinnor med funktionsnedsättning i den öppna jämförelsen av kommunernas insatser för våldsutsatta kvinnor och barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15.3 Våld mot missbrukande kvinnor

Mobilisering mot narkotika redovisar i rapporten ”Mäns våld mot missbrukande kvinnor” (2005) att det är mycket vanligt att missbrukande kvinnor utsätts för våld, ofta av sina missbrukande män. Rapporten kritiserar myndigheterna för att våldet ofta ses som en effekt av missbruket snarare än som ett kvinnofridsbrott som kan drabba alla kvinnor. Det är nödvändigt att även missbrukande kvinnor får hjälp och skydd mot män som utsätter dem för våld. Det är därför viktigt att kunna erbjuda behandling mot missbruk för kvinnor i könsseparata grupper. Våldsutsatta kvinnor ska inte behöva genomgå behandling i samma grupp som sin förövare. Dessutom kan kompetens både vad gäller missbruksproblematik och våld mot kvinnor samlas på ett ställe. På så sätt kan kvinnan få hjälp både med sitt missbruk och att ta sig ur en våldsam relation. Därför bör regeringen arbeta för att missbrukande kvinnor som är utsatta för mäns våld ska erbjudas behandling i könsseparerade grupper. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15.4 Våld mot papperslösa kvinnor

Kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är en grupp som är extra utsatt när det gäller mäns våld. En kvinna som helt saknar rättigheter i samhället riskerar att bli utsatt för sexuella övergrepp och misshandel av män som utnyttjar hennes situation. Enligt en rad internationella konventioner som Sverige anslutit sig till är det samhällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor rätt till stöd och skydd. Gömda kvinnor som lever i Sverige utan uppehållstill-

Fel! Okänt namn på

stånd och som misshandlas får dock sällan skydd eller hjälp. Det är få kvinnojourer som har möjlighet att ta emot dessa kvinnor.

Anledningen är ofta att kommunerna inte ger jourerna någon ersättning för skydd till gömda kvinnor, men också att kvinnans behov ser annorlunda ut och att många jourer varken har kompetens eller resurser att hantera dessa. För gömda kvinnor med ett litet socialt nätverk i Sverige blir det svårt att hitta övernattningsställen vid flykt från en våldsam man. Ekonomin blir också ett problem.

Regeringen har helt glömt bort de papperslösa kvinnorna i sin handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (skr. 2007/08:39). Jämställdhetsministern har uttryckt att de inte kan skriva in skydd för gömda kvinnor i ett regeringsdokument eftersom det skulle ge signaler till kvinnorna om att ”de är välkomna att stanna”. Men det är regeringens ansvar att se till att alla våldsutsatta kvinnor, oavsett om de är papperslösa eller inte får skydd. Därför bör regeringen utreda hur våldsutsatta kvinnor som lever gömda ska få nödvändigt stöd och skydd mot mäns våld utan att riskera utvisning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare bör lagstiftningen ändras så att kvinnors behov av skydd mot våld och sexuella övergrepp överordnas utlänningslagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är otänkbart för en gömd kvinna att polisanmäla misshandeln eftersom hon då själv riskerar att utvisas. Kvinnor som medverkar i en brottsutredning angående våldsbrott eller sexuella övergrepp ska därför beviljas tillfälligt uppehållstillstånd så länge förundersökningen eller domstolsprocessen pågår. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Gömda kvinnors situation hänger också ihop med asylsökande kvinnors villkor. Det finns kvinnor som söker asyl på grund av hedersrelaterat våld men får avslag på sin ansökan, framför allt för att Migrationsverket saknar kunskap om mäns våld mot kvinnor och barn och vilka uttryck det s.k. hedersrelaterade våldet kan ta sig. Några av dessa kvinnor tvingas leva gömda. För att öka kunskapen inom Migrationsverket föreslår vi att handläggare ska genomgå en obligatorisk utbildning i genusmedveten asylprövning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

16 Tvåårsregeln i utlänningslagen

Sedan årtionden har många upprörts över att utländska kvinnor, som misshandlats av sina män under den tvååriga provotiden för permanent uppehållstillstånd, regelmässigt blivit utvisade från Sverige om de brutit upp från förhållandet. Denna rättstillämpning har allt för länge tillåtit få oacceptabla konsekvenser, t.ex. att många kvinnor sett sig tvingade att stanna kvar i förhållanden trots misshandel från mannens sida, eftersom en utvisning till hemlandet skulle kunna medföra fruktansvärda konsekvenser för dem. Vänsterpartiet föreslår därför i motion 2012/13:Sf202 att det ska räcka att kvinnan

gör sannolikt att våld eller allvarliga kränkningar av henne eller barnet förekommit i förhållandet för att uppehållstillstånd ska beviljas.

17 Familjevåldsenheter

Vänsterpartiet har under tidigare mandatperioder medverkat till en specialisering av arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn. Bland annat har åklagarväsendet omorganiserats, ett utvecklingscentrum har bildats och det har inrättats familjevåldsenheter i samarbete mellan polis, åklagare, socialtjänst. Ett bra exempel på specialisering inom rättsväsendet är just de familjevåldsenheter som finns på några håll i landet. Särskilt när enheterna innehåller specialiserade åklagare fungerar de väl, eftersom det snabbar på rättsprocesser och ingripanden avsevärt. Dessa enheter kan inom sina respektive myndigheter utveckla handläggning och kompetens, samtidigt som de kan skapa effektivare samarbetsformer.

Omhändertagande av våldsamma män kan t.ex. ske samma dag som anmälan kommer in. Enheterna har också lättare för att bygga upp nära samarbeten med sociala myndigheter och organisationer som stödjer drabbade kvinnor och barn. Forskning visar även att polisdistrikt där det finns specialisering när det gäller mäns våld mot kvinnor uppvisar bättre resultat när det gäller utredningar av kvinnomisshandel (Diesen, 2009). Regeringen bör därför inrätta familjevåldsenheter över hela landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

18 Barnahus

Det vanligaste vittnet till våld mot en kvinna är hennes barn. Barn som bevittnar våld eller som själva är utsatta för våld är en särskilt utsatt grupp. De är alltid medvetna om våldet, och risken för ohälsa hos barn som bevittnat våld är nästan lika stor som för de barn som är direkt våldsutsatta. Stödet till dessa barn måste utvecklas och professionaliseras, och samverkan mellan aktörerna måste öka. Kvinnojourerna gör stora insatser för att stödja drabbade barn men måste även själva få tillräckligt med stöd och resurser. Socialtjänst, hälso- och sjukvård samt skola måste ha kunskap om hur våldet påverkar barn. Kommunerna har skyldighet att beakta behov av stöd och hjälp hos barn som bevittnat våld eller som blivit utsatta för direkt våld. När det uppstår en misstanke om att ett barn har utsatts för brott inleds i dag flera olika utredningsprocesser inom såväl rättsväsendet som socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Utredningarna drivs ofta parallellt och innebär att barnet slussas runt i olika miljöer.

De barnahus som nu startat på flera håll i landet för barn som utsatts för våld och övergrepp är ett bra exempel på hur ansvariga myndigheter kan samverka kring barnet. Myndigheterna har i dag en skyldighet att samverka,

Fel! Okänt namn på

men barnhusen går ett steg längre. Här förs samarbetet in under samma tak och barnet behöver därmed bara komma till en plats samtidigt som kvaliteten i utredningarna förbättras. Vi anser att barnhus bör inrättas i hela landet.

I dag riktar sig verksamheten i huvudsak till barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp. Nästa steg bör vara att verksamheten också erbjuds barn som bevittnat våld och övergrepp i nära relationer.

19 Regionala centrum för kvinnofrid

Det är viktigt att samhällets stöd når alla kvinnor som är i behov av det. Därför krävs det goda kunskaper och ett bra samarbete mellan hälso- och sjukvården, kommunerna, polis, rättsväsen, kriminalvård och kvinnojourerna. Rikskvinnocentrum har nu ombildats till ett nationellt centrum för kvinnofrid. Det är dags att inrätta regionala centrum för kvinnofrid i varje sjukvårdsregion. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

20 Mäns våld i brottsstatistiken

År 2011 anmäldes 30 605 fall av misshandel mot kvinnor över 15 år (Brå). Av brottsstatistiken framgår att i 18 114 fall begicks brottet inomhus av en gärningsman som var bekant med offret. En stor del av fallen med bekanta gärningsmän torde röra mäns våld mot närstående kvinnor. Brå har uppskattat att ca två tredjedelar av de anmälda fallen av misshandel då kvinnan är bekant med mannen avser våld i en nära relation (Rapport från JuU 2007/08:RFR9). Ett stort problem med dagens statistik, som även uppmärksammas av riksdagens justitieutskott, är att det inte går att se om kvinnan blivit misshandlad av en närstående man, t.ex. pojkvän eller sambo, eller av någon annan bekant som en granne, ett syskon eller en kompis. På så sätt osynliggörs en stor del av mäns våld mot kvinnor.

I dag är det ett tidsödande arbete för forskare att gå igenom samtliga anmälningar där en kvinna misshandlats för att se om hon blivit utsatt för en närstående mans våld eller inte. För att vi ska få mer kunskap om mäns våld mot kvinnor och hur utvecklingen ser ut över tiden är det nödvändigt med statistik som redovisar vem det är som misshandlat henne och vilken relation kvinnan har till förövaren. Sedan 2008 är det möjligt att se hur många av misshandelsbrotten som begicks inomhus av en bekant i nära relation mot en kvinna som var 18 år eller äldre.

Enligt Brås statistik för år 2011 var dessa förutsättningar uppfyllda i 12 471 fall av det totala antalet brott begångna mot en kvinna över 18 år. Könet på gärningsmannen är dock fortfarande inte möjligt att utläsa ur statistiken.

FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor uppmanar Sverige att samla in omfattande statistik uppdelad på kön, ålder och våldstyp

samt förhållandet mellan gärningsmannen och brottsoffret när det gäller våld mot kvinnor. Regeringen bör därför ge i uppdrag till Rikspolisstyrelsen att utveckla ett kodningssystem för brott där kvinnor över 15 år misshandlats där könet på gärningsmannen och relationen mellan gärningsman och offer framgår. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

21 Stärk sexköpslagen

I Sverige är det förbjudet att köpa sex sedan 1999 och en utvärdering av sexköpslagen (SOU2010:46) har visat att lagen har varit ett viktigt verktyg för att begränsa prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Den har också bidragit till en tydlig attitydförändring.

Men i dag är det inte möjligt att döma den som köpt sex av en vuxen person utomlands. Kravet på dubbel straffbarhet innebär att för att någon ska kunna dömas i Sverige måste brottet vara olagligt även i det land det begicks, s.k. dubbel straffbarhet. Vänsterpartiet menar att alla kvinnor är lika skyddsvärda oavsett vilket land de bor i och att detta bör framgå av lagstiftningen. Norge införde en liknande lagstiftning som Sverige för några år sedan med den skillnaden att sexköp utomlands också gjordes straffbara. Sverige har tagit bort den dubbla straffbarheten när det gäller sexuella övergrepp mot barn och barnpornografibrott. Regeringen bör nu lägga fram förslag som tar bort den dubbla straffbarheten för köp av sex av personer över 18 år och på så sätt göra det straffbart att köpa sex utomlands. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 2 oktober 2012

Eva Olofsson (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Lena Olsson (V)

Marianne Berg (V)

Lars Ohly (V)

Mia Sydow Mölleby (V)